

Ecologische tuinen

Van inspiratiebron tot ultieme doel

'Een mooie tuin vergt veel werk' lijkt een onontkoombaar feit. Regelmatig ook worden chemische bestrijdingsmiddelen tegen ziekten, plagen, onkruid,... ingezet. Het kan evenwel anders! Enig inzicht in de manier waarop de natuur functioneert, helpt een handje. Het resultaat is een stukje natuur op eigen grond dat uiterst sierlijk en verzorgd is, weinig arbeid vraagt en barst van het leven. En, in de moestuin, gewassen die opvallend lekker en gezond blijken...

- Koen Vandepopuliere-

Nikè Verfaillie merkt dat de boerenkrokussen goed gedijen in haar tuin.

De **boerenkrokussen** voelen zich opperbest op de plaats die voor hen werd gekozen. Jaar na jaar verrassen ze dan ook doordat de oppervlakte die ze innemen in de tuin, een stukje groter is geworden. Hun **paarse kroonblaadjes**, hun **fel oranje stamper** en dito **meeldraden** contrasteren perfect met de mathouten kleur van de nabijgelegen houtril, gevormd door stronken van een omgezaagde boom. Daarin huist een egel die zich onder meer met slakken voedt. Een vogelzang verder, bij de gele lissen naast een kikkerrijk vijvertje, struinen de kippen Annemieke en Rozemieke. Ze eten insecten, wormen en plukken gras-prietjes. Diametraal daartegenover enkele **wilgen**, en een muurtje, annex stuk grond waarlangs **klimop** gedijt. Ook **rotsooievaarsbek** en **kleine maagdenpalm** eisen daar enige ruimte op. Een dagpauwoog daalt erheen, om dan een hogere vlucht te kiezen en te landen op een amandelboom. Wablieft? Een ecologische tuin zou een verwilderd, onappetijtelijk stuk groen zijn? Zeker niet. Integendeel, andere tuinen lijken in vergelijking daarmee heel saai...

Het juiste beheer: een kunst

Nikè Verfaillie is ecologisch groenontwerper, en biedt gratis ecotuinaadvies aan voor Stad Gent, via de plaatselijke Milieuadvieswinkel. Ze bezit reeds 24 jaar een huis met ecologische tuin in hartje Gent. "Toen we het pand kochten, bevonden zich rond het woonhuis allerhande gebouwen, er lagen massa's grind en ergens te midden daarvan een

verruigd gazon. Ik besloot alle overbodige bouwsels met de grond gelijk te maken en van het 'grijs' opnieuw 'groen' te maken. Van meet af aan koos ik voor een ecologisch concept. Dat was niet evident, want in die tijd was daaromtrent minder knowhow dan nu. Ook is het zo dat het starten van een ecologische tuin de eerste drie jaar behoorlijk wat werk vraagt. Er is namelijk wat tijd nodig voordat deze, onder deskundige sturing van zijn beheerder, naar een stabiel systeem evolueert." Om daartoe te komen moet rekening worden gehouden met enkele basisprincipes.

Gelaagdheid

In ons klimaat is een stuk grond geneigd te evolueren naar een bos met **vier etages**. Eerste is de **'strooisellaag'**, met afgevalen takjes, bladeren, ... Iets hoger komt de zogenaamde **'kruidlaag'**, met varens, salomonszegel, ... Derde is de **struiklaag** met hazelaar, vlier, klimop, ... het geheel wordt bekroond met de **boomlaag**, waar beuk, eik, es, lijsterbes, ... te vinden zijn. Zo'n systeem is heel stabiel. De hogere lagen houden als het ware de lagere onder de knoet. Hou daarmee rekening met de opbouw van uw tuin: des te meer een plek dit trapsgewijze systeem benadert, des te minder werk (zoals ongewenste planten) het zal opleveren. Een voorbeeld van zo'n gelaagd tuinconcept? Een es met, in de strooisellaag, donkere ooievaarsbek. In de bosrand sneeuwbes en laagblijvende boerenjasmijn, palend aan een bloemenweide en grasperk. Er zijn oplossingen voor wiens tuin daarvoor te klein is: bijvoorbeeld de creatie van een 'hoogste laag' door te kiezen voor klimhortensia die langs een muur de hemel tegemoet kruipt. Een opmerkelijk

Een ecologische tuin: wondermooi, weinig werk, en goed voor het milieu...

nuttige eigenschap van een gelaagde tuin is ook dat deze ervoor zorgt dat opvallend veel planten groeien op weinig plaats, zodat ongewenste exemplaren geen kans krijgen op blote stukjes grond. Het op strategische plaatsen inzetten van planten met bodembedekkende eigenschappen helpt eveneens de aanwezigheid van ongewenste exemplaren te voorkomen. Net als het onderhouden van een degelijke strooisellaag, door bijvoorbeeld door geen dode bladeren af te voeren, maar integendeel naar blote plekken te brengen. Het **composterende strooisel** verbetert bovendien de bodemstructuur en vormt **humus**, én trekt allerlei leven aan, dat zich om de afbraak ervan bekommert. Maar daarmee zijn we reeds aangekomen bij een tweede richtlijn.

Biodiversiteit

Hoe meer soorten dieren en planten in uw tuin aanwezig zijn, hoe completer de 'voedselpiramide' er is, waardoor uw tuin, opnieuw, stabiel wordt. Er is dan namelijk nooit een soort die een ongewenst overwicht krijgt. **Nikè Verfaillie**: "Nogal wat mensen vrezen bladluizen op hun rozen. Ik niet, want in mijn tuin huizen kool- en pimpelmezen, die deze beestjes maar wat graag opeten. Slakken worden dan weer gegeten door merels en lijsters. Enzovoorts... Wanneer evenwel de luizen met chemische bestrijdingsmiddelen worden vergiftigd, leggen ook de mezen die ze eten het loodje. Daardoor zijn minder van deze vogels in de tuin aanwezig en wordt het daaropvolgende jaar de luizenplaag nog heviger." Het zal dan ook duidelijk zijn welke rol de vogelkastjes in Nikè's tuin vervullen...

Standplaats

De juiste plant op de juiste plaats. Een gulden regel die u heel wat kopbrekens zal besparen... Is de plek, waarvoor u een plant kiest, vochtig of droog? Licht of schaduwrijk? Open of eerder windluw? En, uiteraard, wat is het bodemtype: zand, leem, klei of een mengvorm? De 'bodemkaart' op de 'Vlaamse Geoloket'-site leert al heel wat. Hortensia's in zanderige, droge grond, bijvoorbeeld, zullen voortdurend moeten worden begoten met water en sneller met ziekten en plagen worden geconfronteerd dan wanneer ze op de juiste plek zijn geplant. En ze groeien minder hevig, zodat ongewenste kruiden meer kansen krijgen.

De juiste soort

Er zijn enkele exoten die het goed doen in onze tuinen. Een **vlienderstruik**, bijvoorbeeld, die heel wat vlinders en zweefvliegen aantrekt. Het verdient evenwel aanbeveling te kiezen voor inheemse soorten. De kans is groter dat ze goed in uw tuin zullen gedijen. Maar ook: ze trekken heel wat dieren aan die er zich thuisvoelen, wat de biodiversiteit verhoogt. "Een **inheemse zomereik** lokt honderden soorten dieren. Een **zuiderse kurkeik**, echter, zal weinig leven aantrekken. Ook **sleedoorn** en **meidoorn** zijn inheems: zij lokken heel wat vlinders en andere insecten. In diezelfde lijn verdient het voorkeur te kiezen voor bijvoorbeeld enkele bloemen in plaats van planten met dubbele. Ik denk hier bijvoorbeeld aan **botanische rozen** in plaats van de gecultiveerde soorten," legt **Nikè** uit. En als ik dan toch enkele hybride rozen wens in plaats van de inheemse hondsroos? "Dat kan best," klinkt het. "Zorg er evenwel voor dat een zo groot mogelijk deel van uw tuin aan ecologische maatstaven beantwoordt. Anders zal u met heel wat ziekten, plagen en onkruiden te maken krijgen..."

Groeidynamiek

De combinatie van groei-kracht, -ritme en -vorm bepaalt of soorten naast mekaar kunnen bestaan of de neiging zullen vertonen mekaar weg te concurreren. Het is bijvoorbeeld geen goed idee om op een plek vaste én éénjarige planten te laten groeien, omdat de vaste op termijn de éénjarige zullen verdringen. "Merk op dat er minder proble-

Het is nuttig te kiezen voor botanische rozen, onder meer omdat ze inheems zijn, en omdat hun open bloemen goed toegankelijk zijn voor insecten zoals bijen en vlinders.

men zullen optreden wanneer u ervoor kiest planten uit eenzelfde 'successiefase' bij mekaar te plaatsen: de éénjarige bij mekaar, de ruigteplanten bijeen, ... trouwens, binnen die groepen stellen we nog verschillen in concurrentie vast: zo blijkt guldenroede op termijn vaak andere ruigteplanten te verdringen. Ook met dergelijk gegeven moet rekening worden gehouden bij het ontwerp van een tuin." **Nikè** benadrukt dat ook de natuurlijke groeivorm niet uit het oog mag worden verloren. "Is die struik uitbuigend of opgaand? Welke breedte en hoogte haalt ze? Wie daaraan niet denkt, zal later constant moeten bij snoeien om het gewas binnen de perken te houden. Of om bijvoorbeeld dat wandelpad, waarlangs ze staat, te kunnen blijven gebruiken..."

Moestuin

Ook in een moestuin moeten problemen zoveel mogelijk worden voorkomen. Bijvoorbeeld door **bodemzorg**, waaronder het gebruik van compost, en van organische meststoffen die de plant, de bodem en het bodemleven op geleidelijke wijze van voeding voorzien. Belangrijk is ook het lokken van natuurlijke vijanden naar de tuin. Dat kan door een gemengde haag bij de moestuin de planten. Natuurlijke vijanden zoals **vogels**, **kleine zoogdieren**, **insecten** beschermen de gewassen tegen plagen. Voorts is belangrijk rassen te kiezen die sterk zijn en resistentie vertonen tegen ziekten. Denk ook aan **vruchtwisseling**. Wanneer jaar in, jaar uit, groenten van dezelfde plantenfamilie op hetzelfde perceel worden geteeld, kunnen (vooral bodemgebonden) ziekten en plagen zich namelijk vlottend ontwikkelen. Kortom: de opkomst van ecologische tuinen genereert nieuwe, opvallend waardevolle inzichten. En deze kunnen ook inspiratie bieden aan gangbare tuiniers.

Een ecotuin barst van het leven.

